

Austatud lugeja!

Aknast välja vaadates tahaks seekordset toimetaja veergu sisse juhatada millegi talvisega. Aga ei julge, sest selle lühikese ajavahemiku jooksu, mis kulub ajakirja trükkimisele, võib lumest olla saanud vesi. Selle aasta talv on näidanud end üpris ettearvamatuna nii meil Eestis kui ka mujal maailmas. Alles see oli, kui meri ujutas üle Lääne-Eesti ranniku ja väikesaared ning Pärnu tänavad olid vee all; samal ajal jälgis Tallinn pinevalt Ülemiste ja Tartu Emajõe seisu – kas vesi tuleb ka siin linna või mitte. Loomulikult on see üksnes tühine mure võrreldes looduskatastroofiga, mis toimus Kagu-Aasias. Kuid nii see juba kord on, et õnnetuse suurus on pöördvõrdelises suhtes selle toimumiskoha kaugusega.

Eesti juurde tagasi tulles on tänuväärne, et kindlustusandjad oma esialgsest eitavast hoiakust hoolimata kinnitasid, et on valmis üleujutusekahju hüvitama. Vastupidine lahendus oleks andnud tööd ja leiba juristidele, kes tegelevad lepingu rikkumise küsimustega, samal ajal kui kindlustuslepingute sõlmimisega ametis olijad oleks tõenäoliselt võinud minna pikale puhkusele. Ka riigi jaoks oli kindlustusandjate meelemuutus parim võimalik tulemus. Riigieelarve vahendite säästust ehk olulisemgi on see, et riik ei jäänud ärritunud kahjukannatajate jaoks süüdi lepinguvabaduse põhimõtte tunnustamise eest. Sest milline riik lubab riigialamatel sõlmida neile ehk mitte kõige kasulikumaid lepinguid?! Teenitult või teenimatult oleks õhus olnud kindlustusskandaal pandud samasse patta aastatetaguse pankade pankrotilainega ning kõigutanud mitte üksnes usaldust kindlustusseltside, vaid ka riigi vastu. See, kas kohtud oleksid aastaid hiljem andnud õiguse kindlustusseltsidele või kahjukannatanutele, ei oleks üldist arvamust palju muutnud.

Huvitav on see, et riik kipub alati süüdi jääma. Nagu lapsevanem: lapsel on põhjust nurinaks, kui vanem talle midagi keelab, samuti siis, kui lapsele keelde ei seata ja ta seetõttu mingi jama endale kaela tõmbab. Just selline näib olevat kodanike suhe riigiga. Kodaniku jaoks on riik süüdi selles, kui seadused ei luba sõlmida kokkuleppeid sellisel viisil, nagu me tahame, kehtestades näiteks kuluka tehingu notariaalsuse nõude. Samas on riik süüdi siis, kui ei kirjuta ette konkreetseid lepingu tingimusi ja vastaspool meil naha üle kõrvade tõmbab. Kui teine pool lepingut ei täida, siis jääb raha saamata just riigi tõttu, kes ei ole kehtestanud piisavalt efektiivseid sissenõudeviise. Või hetkel aktuaalne oht saada trahvitud selle eest, et Euroopa Liiduga liitumise eel olid eestimaised ettevõtted varunud endale tohutud suhkrutagavarad. Me oleme nüüd riigi peale õigustatult pahased, et ta meil seda suhkrut ei keelanud varuda! Taolisi näiteid riigi süüst võiks tuua veel ja veel. Kuid loogika on sama: riik, see abstraktne ja umbisikuline, on kehtestanud reeglid ja seega just tema on süüdi, kui nende järgi toimuv mäng ebaõnnestub.

Mida peab selliste süüdistuste peale kostma riik? Ega tal muud üle ei jää, kui näidata kohtute peale. Ei, mitte otse näpuga ja süüdistades, vaid öeldes, et kõik, kes pole rahul, võivad pöörduda kohtusse. Kohtu ülesanne on siis rakendada õigust nii, et tulemus oleks õiglane. Kohtule pandud kohustusega langetada õiglane lahendus on seadusandja olnud kaval – kui kohtuotsusest tulenev lahendus ei ole õiglane, on alati süüdi kohus. Seega on kohtute õlul mitte üksnes õiguse rakendaja, vaid ka konarliku õiguse siluja ülesanne. Aeg-ajalt näib, et riik ei oota siin mitte üksnes silumist, vaid kohati lausa sillaehitust. Selle nõudmisega jõuame aga niikaugemale, et ei ole olemas halba seadust, on olemas üksnes seda seadust valesti rakendavad kohtud. Taoline sillaehitus võib aga mõnel juhul olla vastuolus võimude lahususe põhimõttega. Kuidas teha aga vahet, kas tegu on nõutava silumisega ja lubamatu sillaehitusega, see on ehk kõige raskem probleem.

Katrin Prükk